

СОЦІАЛЬНА ПСИХІАТРІЯ

УДК 616.89-008.442-06:616.89-008.485-055.1:615.851

В. А. Курило

СПЕЦИФІЧНОСТЬ ПЕРСОНОЛОГІЧСКИХ ХАРАКТЕРИСТИК КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ СЕМЕЙНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ПРИ РАССТРОЙСТВІ ЛІЧНОСТІ У ОДНОГО ИЗ СУПРУГОВ

Запорожський державний медичний університет

Ключові слова: сімейна дезадаптація, персонологічні характеристики, расстройство личности

Сем'я являється приоритетною ценностю будь-якого суспільства. Важливість сім'ї визначається не тільки її функціонуванням, а й тим, що вона є основою формування індивідуальності кожного члена родини. Сем'я як соціальна структура виконує важливу роль в соціальному розвитку суспільства, вихованні морально-психологічних якостей, підтриманні здоров'я та підготовці до життя. Важливість сім'ї визначається не тільки її функціонуванням, а й тим, що вона є основою формування індивідуальності кожного члена родини.

Міжнародний дослідження свідчать про те, що в наш час відбувається кризис інститута сім'ї [5;13 – 15]. Сем'я переживає складний етап в зв'язку з трансформацією ролестатусних позицій супружеских пар, що в деяких випадках веде до втрати сім'єю ініціативи та здатності створювати нові відносини. Сем'я втрачає свою функціональність, що може привести до дезадаптації членів сім'ї та навіть до її розпаду. Важливість сім'ї визначається не тільки її функціонуванням, а й тим, що вона є основою формування індивідуальності кожного члена родини.

Дезадаптація – це наявність проблем, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняють зовнішні фактори, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптація часто спричиняється зовнішніми факторами, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптація часто спричиняється зовнішніми факторами, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики.

Сем'я як соціальна структура виконує важливу роль в соціальному розвитку суспільства, вихованні морально-психологічних якостей, підтриманні здоров'я та підготовці до життя. Важливість сім'ї визначається не тільки її функціонуванням, а й тим, що вона є основою формування індивідуальності кожного члена родини.

Дезадаптація – це наявність проблем, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняють зовнішні фактори, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняється зовнішніми факторами, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняється зовнішніми факторами, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики.

Дезадаптація – це наявність проблем, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняють зовнішні фактори, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняється зовнішніми факторами, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняється зовнішніми факторами, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики.

Дезадаптація – це наявність проблем, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняють зовнішні фактори, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняється зовнішніми факторами, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняється зовнішніми факторами, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики.

Дезадаптація – це наявність проблем, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняють зовнішні фактори, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики. Дезадаптацію часто спричиняється зовнішніми факторами, які викликають неспромінення членів сім'ї з адекватною реагуванням на зовнішні виклики.

emoционально-неустойчивим типом РЛ) и 40 СП с РЛ у жены (37,5% – с демонстративным, 32,5% – с эмоционально-устойчивым и 30,0% - с зависимым типом РЛ). У обследованных супружев нами были изучены персонологические характеристики личности, касающиеся различных сторон их жизни: взаимоотношений с окружающими, отношений в семье, самооценки, социальных установок. Анализ результатов исследования позволил выявить характерные для супружев устойчивые личностные факторы, которые с учетом имеющихся у них расстройств, могли привести к развитию семейной дезадаптации или усугубить ее течение. Исследование было проведено с помощью опросника Р.Кеттела 16PF (Sixteen Personality Factor Questionnaire, 16PF).

Результаты исследования супружев, у которых семейная дезадаптация развилась вследствие РЛ у одного из супружев, представлена в таблице 1.

Как свидетельствуют данные таблицы 1, для мужчин и женщин, у которых отмечалось РЛ, было характерно достоверное повышение ($p<0,05$) показателя по фактору Q4 при достоверном снижении ($p<0,05$) показателей по факторам C, G, Q1, Q3 , а также фактору A (только у мужчин).

Тестовые показатели указывали на эмоциональную неустойчивость (C-), низкую нормативность поведения (G-), консерватизм (Q1-), низкий самоконтроль (-Q3-), фрустрированность (Q4+) обследованных и замкнутость (A-) мужчин данной группы.

Эмоциональная неустойчивость проявлялась в нетерпеливости, раздражительности, импульсивности, низкой толерантности к фruстрации. Пациенты находились под влиянием чувств, легко расстраивались, у них часто менялось настроение. Они были вспыльчивы, склонны к ипохондричности. Предпочитали уклоняться от решения неприятных вопросов, не брали на себя ответственность за решение проблематичных ситуаций (фактор C-).

Больные характеризовались непостоянством, были подвержены влиянию чувств, случая и обстоятельств. Потворствовали своим желаниям, не прилагали усилий для следования общепринятым моральным правилам и стандартам. Легко сдавались, столкнувшись с трудностями, отличались ненадежностью, беспринципностью, проявляли небрежность и легкомысленность в отношении своих поступков (фактор G-). У них были выражены консерватизм, отрицание необходимости перемен, была свойственна устойчивость по

Средние значения выраженности факторов по опроснику Р. Кеттелла (в стенах)

Факторы	Супружеские пары							
	Мужчины с РЛ, n = 40		Их жены, n = 40		Женщины с РЛ, n = 40		Их мужья, n = 40	
	X	S	X	S	X	S	X	S
A	1,7*	1,3	3,9	2,2	5,4	1,8	4,1	2,3
B	5,0	2,2	4,2	2,4	7,1	1,6	3,8	2,2
C	2,1*	1,8	5,7	1,9	1,9*	1,6	4,2	2,3
E	6,8	2,5	7,9	1,5	4,3	2,3	7,4	2,1
F	4,8	2,3	5,6	1,7	3,8	2,2	5,6	1,9
G	2,4*	1,6	6,1	1,4	2,9*	1,2	4,4	2,5
H	6,4	1,5	7,5	1,3	6,3	1,5	5,2	2,2
I	5,3	1,7	6,1	1,4	7,5	1,6	6,7	1,5
L	5,5	1,6	5,9	1,8	4,7	2,3	5,1	2,2
M	6,2	1,9	7,4	1,6	3,8	2,2	4,5	2,4
N	7,1	2,1	5,6	1,7	6,1	1,4	7,3	2,1
Q	5,9	2,3	8,3*	2,2	6,5	1,5	9,5*	1,1
Q1	1,9*	1,7	1,5*	1,3	2,6*	1,4	1,7*	2,4
Q2	4,3	2,3	2,4*	1,1	6,2	1,4	1,9*	1,6
Q3	2,6*	1,1	1,7*	1,9	1,8*	1,8	2,5*	1,2
Q4	8,2*	1,5	8,8*	1,4	9,3*	1,9	8,4*	1,4

Примечания: 1) X - средняя арифметическая, S- ошибка средней.

2. Знаком * обозначены достоверные различия с нормативными показателями равными 4-7 степеней.

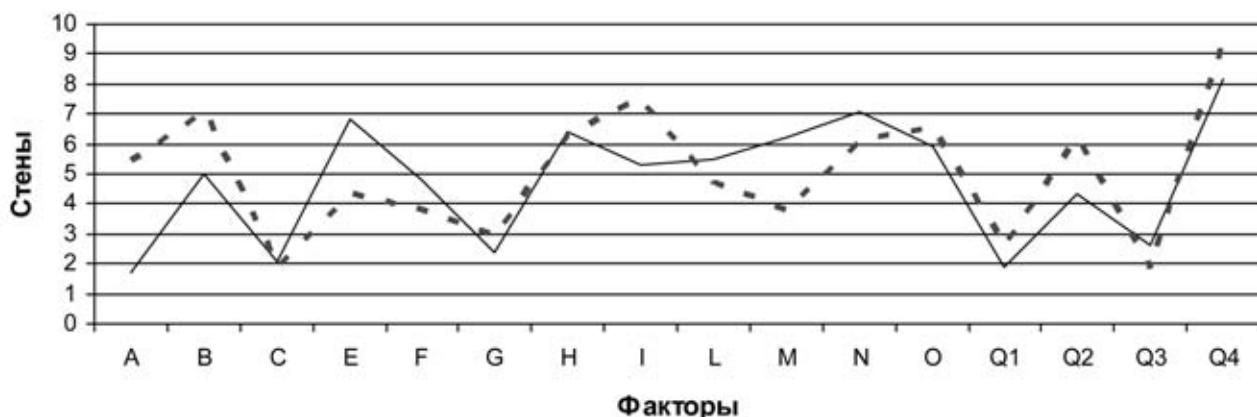

Рис.1. Усредненный профиль личности мужчин и женщин с РЛ

отношению к традициям, склонность к морализации и нравоучениям, узость интеллектуальных интересов (фактор Q1-).

Недостаток самоконтроля и внутренняя конфликтность (фактор Q3-) выражались в недисциплинированности, несоблюдении правил, спонтанности в поведении, подчинённости своим страстиам и желаниям.

Высокие значения фактора Q4+ (внутренняя напряжённость) свидетельствовали о напряжённости, нетерпеливости, раздражительности, высоком уровне возбужденности, взрывованности, избытке побуждений, не находящих разрядки.

Мужчины с РЛ, кроме того, характеризовались как скрытные, обособленные, недоверчивые, необщительные, замкнутые. Их отличала излишняя критичность, склонность к ригидности, к излишней строгости в оценке людей. У них наблюдались трудности в установлении межличностных, непосредственных контактов, холодность и отчужденность в отношении близких людей, скептицизм. В непосредственном общении они были склонны к критичности, избегали компромиссов (фактор А-).

Усредненные профили обследованных мужчин и женщин с РЛ представлены на рисунке 1.

Таким образом, при анализе персонологических характеристик мужчин и женщин с РЛ на первый план выступили такие черты как эмоциональная неустойчивость, вспыльчивость, раздражительность, импульсивность (фактор С-); низкая нормативность поведения, ненадежность, беспринципность (фактор Г-); консерватизм, нежелание меняться (фактор Q1); недостаточный самоконтроль и внутренняя конфликтность (фактор Q3-); внутренняя напряженность и нетерпеливость (фактор Q4+). Кроме того, у мужчин отмечались недоверчивость, необщительность, склонность к ригидности (фактор А-).

Результаты исследования их жен и мужей показали достоверно высокие показатели факторов О, Q4 и низкие значения факторов Q1, Q2, Q3 (достоверность $p<0,05$).

Выявленные в процессе исследования личностные факторы указывают на склонность к чувству вины (-O+), консерватизму (Q1-), зависимости (Q2-), внутренней конфликтности (Q3-) и внутренней фрустрированности (Q4+).

Мужчины и женщины, чьи супруги страдали РЛ, отличались неуверенностью, тревожностью, озабоченностью, боязливостью, депрессивностью. Им было свойственно чувство долга, они были чересчур заботливы, при этом легко впадали в растерянность, были полны страхов, подвержены смене настроения (фактор O+).

Они оказались излишне зависимы от чужого мнения, несамостоятельны, нуждались в поддержке и социальном одобрении, могли принимать решения, только заручившись поддержкой окружающих, слепо следовали за общественным мнением, при этом являлись безынициативными, о чем свидетельствовали низкие значения фактора Q2.

Явно выраженный консерватизм (фактор Q1-) проявлялся в стремлении к поддержке установленных взглядов, норм и принципов, принятии только того, что испытано временем, сомнении в новых идеях, отрицании необходимости перемен, подозрительном отношении к тому, что не соответствовало их взглядам на какие бы то ни было вещи.

Им были присущи внутренняя конфликтность, недостаточный самоконтроль, недисциплинированность, спонтанность поведения (низкие значения фактора Q3).

Высокие показатели фактора (Q4+) свидетельствовали о том, что обследованных супружей отличала напряженность, взвинченность, неудовлетворенность побуждений, фрустрированность, эмоциональная неустойчивость, раздражительность и нетерпеливость, что имеет место при высокой эгоподавленности (Q4+).

Усредненные профили супружей, у которых отмечалось РЛ, представлены на рисунке 2.

Таким образом, наиболее характерными личностными особенностями обследованных мужей и

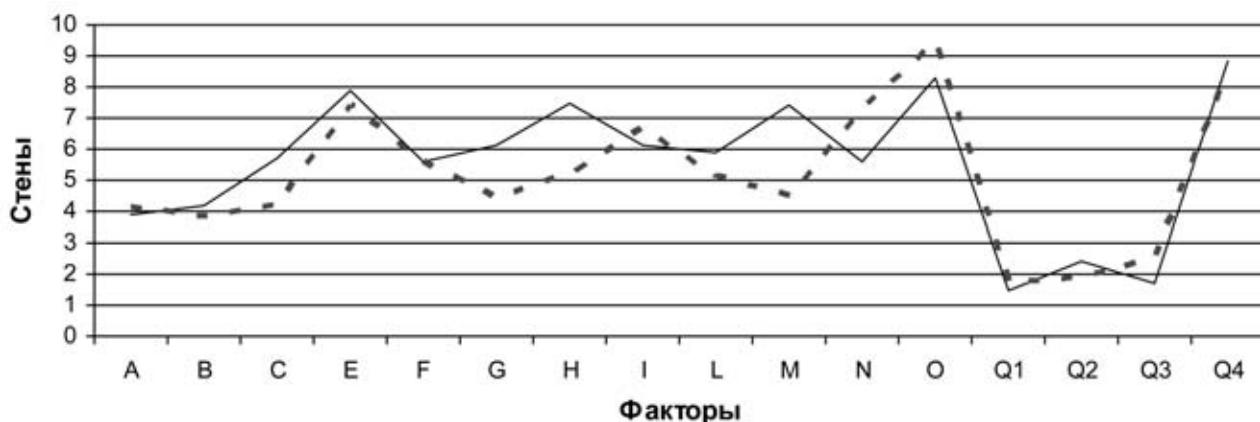

Рис. 2. Усредненный профиль личности мужчин и женщин больных с РЛ

жен были неуверенность, тревожность, склонность к чувству вины (фактор O+); консерватизм, отрицание необходимости перемен (фактор Q1-), несамостоятельность, потребность в поддержке окружающих, безынициативность (фактор Q2-); недостаточный самоконтроль, недисциплинированность (фактор Q3-), фрустрированность и напряженность (фактор Q4+).

Сравнительный анализ усредненных тестовых персонологических характеристик мужей и жен, один из которых страдает РЛ, что явилось причиной развития семейной дезадаптации, выявило следующую закономерность. Мужья и жены с РЛ, испытывающие семейную дезадаптацию, обладают достоверно ($p<0,05$) сходными личностными особенностями, а именно, консерватизмом, нежеланием перемен в своей жизни (фактор Q1-), недостаточным самоконтролем и внутренней конфликтностью (фактор Q3-), что усугубляло течение дезадаптации. Мужчины и женщины, у супружеских которых диагностировано РЛ, имели такие черты как неуверенность, склонность к чувству вины (фактор O+), несамостоятельность, безынициативность (фактор Q2-) и напряженность, неудовлетворенность побуждений, эмоциональная неустойчивость (фактор Q4+), что явилось предрасполагающим фактором к развитию зависимых супружеских отношений и невозможности изменений.

Таким образом, проведенное исследование персонологических характеристик супружеских пар с семейной дезадаптацией, развившейся вследствие РЛ у одного из них, выявило особенности, оказавшиеся сходными у обоих супружеских, а именно консерватизм, недостаточный самоконтроль, фрустрированность, что усугубляло течение дезадаптации. Мужья и жены, супруги которых страдали РЛ, обладали чертами личности, которые вели к аддиктивным отношениям с супругом и невозможности вырваться из сложившейся ситуации, а именно, склонностью к чувству вины и несамостоятельностью.

Література:

1. Агарков С. Т. Супружеская дезадаптация / С. Т. Агарков. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 256с.
2. Агішева Н. К. Психологическая несовместимость и конфликтологическая некомпетентность в супружеской жизни / Н. К. Агішева // Междунар. мед. журнал. – 2007. – № 4., Т. 13. – С.6 – 9.
3. Білобривка Р. І. Порушення сексуального здоров'я та функціонування сім'ї при афективних розглядах у чоловіків (медико-психологічні аспекти) : Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра мед. н. : спец. 19.00.04 «Медична психологія» / Р. І. Білобривка. – Харків. 2011. – 31 с.
4. Ганнушкин П. Б. Клиника психопатий, их статистика, динамика, систематика / П. Б. Ганнушкин. – М. : Медицинская книга, 2007. – 124 с.
5. Гурко Т. А. Трансформация брачно-семейных отношений / Т. А. Гурко // Россия: трансформирующееся общество / Под ред. В.А. Ярова. М.: КАНОН -пресс - Ц, 2001. - С.272 – 283.
6. Каденко О. А. Супружеская дезадаптация и внебрачные сексуальные связи: Монография / О. А. Каденко. – Хмельницкий: ХНУ, 2006. – 239 с.
7. Касимова Л. Н. Специфические расстройства личности (эпидемиология, критерии диагностики) : Учебно-методическое пособие / Л. Н. Касимова. - Издательство: НГМА, 2002. – 52с.
8. Кришталь В. В. Системный подход к диагностике, психотерапии и психопрофилактике нарушения здоровья семьи / В. В. Кришталь, И. А. Семенкина // Международный медицинский журнал. – 2000. – №1., Т.6. – С.11-15.
9. Кришталь В. В. Системная семейная психотерапия нарушений здоровья семьи / В. В. Кришталь // Медицинская психология. – 2007. – Т.1, №2. – С. 3-8.
10. Кришталь В. В. Сексологія: навчальний посібник: в 4-х ч. / В. В. Кришталь, С. В. Кришталь, Т. В. Кришталь – Харків: Фоліо, 2008. – 990 с.
11. Крукс Р. (R.Kruks) Сексуальность / Пер. с англ. «Прайм-ЕВРОЗНАК» / Р. Крукс, К. Баур (R. Kruks, K. Baur). – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 480 с.
12. Лях С. Б. Подружня дезадаптация і її психокорекція при ананастному розгляді особистості у чоловіків : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мед. н. : спец. 19.00.04 «Медична психологія» / С. Б. Лях. – Харків, 2009. – 22 с.
13. Маркова М. В. Загальний погляд на проблему формування та функціонування сім'ї / М. В. Маркова, Т. Г. Ветрила // Український вісник психоневрології. – 2009. – Т. 17, вип. 1 (58). – С. 89 – 92.
14. Маркова М. В. До проблеми трансформації інституту сім'ї / М. В. Маркова // Міжнародний психіатричний, психотерапевтичний та психоаналітичний журнал. – 2007. – № 1. – С. 91-94.
15. Маркова М. В. Криза інституту сім'ї як „дзеркало“ загальної трансформації суспільства / М. В. Маркова // Актуальні питання медичної психології та психотерапії. Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 45-річчю кафедри психотерапії Харківської медичної академії післядипломної освіти. – Харків-Ялта, 2007. – С. 27-28.

16. Семёнова И. А. Супружеская дезадаптация при нарушении функций семьи и ее психологическая коррекция: Дис. на соискание уч. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.04 «Медицинская психология» / И. А. Семёнова. – Харьков, 2001. – 278 с.
17. Скрипник А. М. Порушення сексуального здоров'я подружжя і функціонування сім'ї при розглядах особистості у чоловіка і їх психотерапевтична корекція : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора мед. н. : спец. 14.01.16 «Психіатрія» / А. М. Скрипник. – Харків, 2001. – 35с.
18. Смулевич А. В. Нажитые, соматогенно обусловленные, ипохондрические психопатии (к систематике расстройств личности) /
- A. В. Смулевич // Психиатрия и психофармакотерапия. — 2006. — Т. 8, № 1. — С. 5–8.
19. Шостакович Б. В. Клинические варианты расстройства личности (психопатические расстройства) / Б. В. Шостакович // Пограничные психические расстройства : Учебное пособие. — М. : Медицина, 2000. — С. 189–249.
20. Шостакович Б. В. Современные подходы к диагностике психопатических расстройств / Б. В. Шостакович // Российский психиатрический журнал. — 2005. — № 3. — С. 7–14.

СПЕЦИФІЧНІСТЬ ПЕРСОНОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СІМЕЙНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ПРИ РОЗЛАДІ ОСОБИСТОСТІ В ОДНОГО З ПОДРУЖЖЯ

В. О. Курило

На основі психодіагностичного дослідження 80 подружніх пар з сімейною дезадаптацією, в яких у одного з подружжя діагностовано розлад особистості, вивчено їх персонологічні характеристики. Встановлено, що чоловіки і жінки з розладом особистості, незалежно від його типу, мають подібні персонологічні властивості, а саме, консерватизм, недостатній самоконтроль, фрустрованість, що посилювало перебіг дезадаптації. Чоловіки і дружини, подружжя яких страждали на розлад особистості, мали персонологічні особливості, що сприяли формуванню адиктивних відносин з чоловіком або дружиною та неможливості вирватися з ситуації, що склалася, а саме, схильністю до почуття провини і несамостійності.

Ключові слова: сімейна дезадаптація, персонологічні характеристики, розлад особистості

SPECIFICITY PERSONOLOGICAL PERFORMANCE AS FACTOR OF FAMILY DISADAPTATION IN PERSONALITY DISORDER OF ONE SPOUSE

V. A. Kurilo

On the basis of psychodiagnostic study 80 couples with a family maladjustment, in which one spouse is diagnosed personality disorder, their personological characteristics were studied. It is found that husbands and wives with personality disorder, regardless of type, have similar personological properties, namely, conservatism, lack of self control, frustration that aggravated during the exclusion. Husbands and wives, the spouse who suffered from personality disorder, had personological features that contribute to the formation of addictive relationship with their spouse and the inability to break out of this situation, namely, the tendency to guilt and indecisiveness.

Keywords: family maladjustment, personological characteristics, personality disorder